

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G.

12. DECEMBRI

Nr. 50 (152)

ŠAI NUMURĀ:

1. lpp. — BRIVĀS TAUTAS GRIBA. Ievadraksts. — LATVIJAS PSR MINISTRU PADOMES UN LATVIJAS K(b)P CENTRALĀS KOMITĒJAS, PSRS RAKSTNIEKU SAVIENĪBAS UN BRĀLIGO REPUBLIKU RAKSTNIEKU APSVEIKUMI TAUTAS RAKSTNIEKAM ANDREJAM UPITIM.

2. lpp. — Jānis Groti. DAŽAS STUNDAS UZ KUGA «DORONINS» KLĀJA. — «JAUNĀ GVARDE» ROMĀNA UN UZ SKATUVĒS.

3. lpp. — P. Smilga. LATVIJESI PADOMJU OPERAS PROBLEMAS. — Jāvīgs Maris. LAUDIS, NEAIMZRĪSTIET TO. LĀJ TAS NEKAD VAIRS NEATKĀTOTOS.

4. lpp. — Juris Pābērs. «LIELĀ DRAUDZĪBA». — M. Režals. DUMPĀGAIS DZEJNIEKS. — Anatols Imermanis. CILVEKS RAUGĀS UZ AUSTRUMIEM.

5. lpp. — N. Kalnīdams. ROMANS PAR GRUZIJAS VĒSTURI. — Nikolajevs Bergins. GORKIJS CĪŅA PRET STARPTAUTISKU REAKCIJU. — A. Sarma. LIETUVIĒS GRĀMĀTAS JUBILEJA.

6. lpp. — V. Sauleskalns. PATIESĪBA AIZ EKSOTISKĀ PRIEKSKARA.

BRIVĀS TAUTAS GRIBA

Visa latviešu tauta liekā pacīlītābā gatavoja vietējo Padomju vēlēšanām. Pašlaik nav plūsētās un pagasta, kur strādnieki un zemnieki nepublicētos, lai no savā vidus par deputātu kandidātiem izraudzītu labākos cilvēkus, kvēlākos padomju zemes patriotus. Kā vienmēr, tā arī šāis vēlēšanās komunisti iet kopā ar bezparteiskajiem, izveidojot nesagraujamu komunistu un bezparteisku bloku, padomju tautas morali politiskās vienības spilgtāko apliecinātāju. Tāds mūsu brīvās tautas grības un vienības izpaužums iespējams vienīgi padomju zemē, uzvērējusā socialistu valstī, kur visa vara atrodas darba laužu rokās, kur uz visiem laikiem iznīdoti kapitalistiskās kundzības nesēji. Tās iespējams vienīgi socialistu valstī, kur komunistu un bezparteisku vienīgas mērķis ir komunisma uzvaras, kura labās visa padomju tauta veic milzīgu vēlēšanas dzīves celtīmēcības darbu, atmodi tam elīdenātās domas un jūtas. Visas padomju tautas kopējos uzdevumos — padarīt dzīvi velā krāšņāku un bagātāku, nekad neapstāties pie sniegta, bet nemītīgi traukties uz priešu pret jaunām uzvarām — ir komunistu un bezparteisku bloka neuzvara-

padomju cilvēks bargojas kara gados vēlreiz pārliecīnājās, ka Lepina-Stalina partija bija tas spēks, kas saliedēja un organizēja tautu cīņu pret jauno leidnīku, mācīja uzvarēt un veda uz uzvaru.

Tāpēc pēc ienaudznieka galīgās sakāves, kad padomju varonīgie karaspulki lieļā Stalina vadībā bija izglābusi mūsu tautu un daudzās Eiropas tautas no vācu verdzības padomju tautas vissavus spēkā ziedo, lai ātrāk likvildētu smagus kara postījumus, pacelot tautas simtiečus un kulturas līmeni vēl nebūjušā augstumā. Šajā darbā tāpat kā Lielā Tēvijas kara gados parādīja padomju cilvēka cīlēnā moralā seja, viņa pašaizlīdzība, personīgo interesu uprēšana sabiedrības vārdā, dzīlais padomju patriotisms un nesaīzīmētā gribas parvaret jebkādas grūtības. Tādus drosmīgus cilvēkus rūpīgi audzināja partija un biedrs Stalins. Un tauta, kurai rīndās ir neskaitāmiem mājoni tādu cilvēku, ūdens īstenoši neto uz uzvaru, ar sajūstu pilnot partijas gudros norādījumus, cīnoties par pēckārtējiem apēriem, jauna kara kūrinātājiem, kas grīb iegrūst cilvēci jaunā nelaimē.

Padomju tautas karogs ir komunisma karogs, kas dod tai spēku, paver rīdienas dzīves saulei apmirdzētās tālēs, rāda cilvēciem ceļu uz vispārēju mieru un atbrīvošanos no kapitalistiskās verdzības vāzām.

Latviešu tauta nav aizmirsusi un neaizmirs Latviju gados, kad pastāvēja vairākas partijas. Vienu, aiz kādiem nosaukumiem un lozumīgiem slēpās dažadas partijas — visas tās bija pret komunistu partiju, vienīgo darba tautas interešu aizstāvētāju. Ikienei burzuažiskās partijas deputāti, kas ar viltus un demagogijas palīdzību bija iekļuvuši — ieteica nevis strādnieku un darbu zemnieku grību, bet gan aizstāvēja tautas paverdzīnātājā interesē un ar visiem līdzekļiem apkaroja vienīgo tāsītās neseju — boļševiku partiju. Bet latviešu darba tauta no dzīlās pārgredības saīzīmēs vārdu. Cīnītāji komunistu balsi neverēja apsāpēt ne bezgalīgās vajāšanas, ne cietumi, kuros snieka brīvības cīņu drošīdīgā karavīri.

Vissmagākajos ultiņiskās reakcijas gados Latvijas boļševiku augstā turēja mūsu darba tautas brīvības cīņu karogu, sākīnā uz cīņu par padomju varu. Boļševiku partija bija tā, kas izvadīja latviešu tautu līdz padomju varai un pavēra tajā nepārskātāmās vēsturiskās attīstības perspektīvas līelājā padomju tautu brālīgajās saīmēs, kuras uzvaru grandiozo panākumu karogs ir Lepina-Stalina partijas dižā karogs.

Latviešu tauta zina, ka boļševiku partiju, kas tautu izvadījis, cauri triju revolucionārūgumam, radīja socialismu valsti, kura spējusi dot nāvīgu triecieni iekvienam padomju zemes ieinaudzniekiem. Tās vadībā padomju tauta pilsoņu karā sakāvēja iekšējo kontrrevolucionārūgumam un ārējumu imperialistu karapūjus. Boļševiku partija bija tā, kuras vadībā padomju tauta Stalina piegādā gados pārveidoja mūsu zemes seju, uz vienīm likvidēja kariskās Krievijas atpālību, pārvērtēja par speciālu industriālu valsti. Tas bija milzu solis uz priekšu tautas simtiečības un kulturas attīstībā.

Vācu fašistu nodevīgais lebrukums pārtrauca padomju tautas mīrīgo celtīmēcības darbu. Sākās Lielais Tēvijas karš. Visas padomju tautas un arī latviešu tauta stājās preti asinātajam ieinaudzniekam, kas cerēja uzskundzītājiem brīvajā padomju tautai, atņemt tai vissiņi kārjorūjums, kas gūti daudzo pārējās par padomju tautas labklājību, tās laimi.

Vietējo Padomju vēlēšanas vēlēzīgā demonstrācijā stāliniskā komunistu un bezparteisku bloku nesaraugājamo spēku, padomju demokrātijas uzvaru, rādīja brīvās padomju tautas nelokāmo grību atmodi visus spēkus socialistiskās dzīmtenes tālākam uzplaukumam, tās kvēlo padomju patriotismu. Demonstrācijā padomju tautu liegā draudzību, bezgalīgā uzticību visu uzvaru iedvesmotāji un organizētāji boļševiku partijai, savam pirmajam kandidātam — biedram Stalīnam.

LPSR tautas rakstniekam biedram Andrejam Upītim

Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Komunistiskās (boļševiku) Partijas Centrālā Komiteja apsveic Jūs, latviešu tautas dzīvenā rakstnieku, Jūsu 70. dzimšanas dienā.

Latviešu tauta savā sīrdi dzīļi izjutus un izpratusi Jūsu vārda mākslas līenumu, kas specīgi ieteiknējusi latviešu tautu par socialismu, par padomju iekārtas uzvaru mīsu zemē. Jūsu dzīves septīndesmit gadi un Jūsu darbs ir cīlies saistīti ar latviešu kulturas demokrātiskām un revolucionārām tradīcijām, un savus labākos spēkus Jūs esat veitījis Lepina-Stalina partijai cīņā par komunisma augsto mērķu piepildīšanu. Jūs savā dzīvē un darbā esat cīnījies pret reakciju, pret visiem

burzuažiskiem tumsonībām spēkiem, kas būtībā celā tautai vinas cīņā par brīvību, par Padomju Latviju.

Tāpat kā Maksims Gorkijs slavenā krievo literatūrā, tā arī Jūs, dārgais biedri Upīt, esat latviešu padomju literatūras pamatlīcis. Jūsu darbs visos literatūras žanros bijis sevišķi ražens, idejisks un mākslinieciski augstvērtīgs. It īpaši liela Jūsu ieteikne jaunatnei. No tās vārda Jūs esat izaudzinājis leverbūju skaitā jaunu specīgu literatūru.

No tautas cīlēs, vienmēr iedams ko pār ar to, Jūs esat iegu isto un patīkīgo savas tautas rakstnieku, kuram tās likteņi arī vienīgi tuvi un dārgi. Visā latviešu literatūrā nav otrs tāda rakstnieku, kas tālākām ieteiknējusi jaunatnei. No tās vārda Jūs esat iegu isto un patīkīgo savas tautas rakstnieku, kas tālākām ieteiknējusi jaunatnei.

Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas K(b)P Centrālā Komiteja apsveic Jūs, biedri Upīt, Jūsu 70. dzimšanas dienā un novēl Jums ilgi mūžu un jaunus panākumus Jūsu literatūrā un jaunās valstīs darbā, kas lai vēl daudzus gadus būtu veltīts Padomju Latvijas un visas mūsu Dzintenes uzplaukumam, spēkam un varenībī.

Latvijas PSR Ministru Padome
Latvijas K(b)P Centrālā Komiteja

Tautas rakstnieku Andreju Upīti

vīpa 70. dzimšanas diepnā telegrafiski apsveic PSRS Rakstnieku savienība

Dārgais biedri Andrej Upīt!

Jūsu septīndesmitā dzimšanas diepnā PSRS Rakstnieku savienība kopā ar latviešu tautu atzīmē Jūsu ievērojamās jubilejas dienā. Priekš vairāk nekā pirmsdesmit gadiem Jūs pirmo reizi sākāt strādāt latviešu presē, visu savu talantu spēku atmodītām neatīstīgā cīņā par savas tautas brīvību un laimi. Visās Jūsu dzīvē un darbā esat cīnījies pret reakciju, pret visiem

varīpašuma un ekspluatatoru pasauli. Jūs bijāt pirmās no latviešu romanistiem, kas prata apgrābtīt tās sabiedrības politiskās problemas, kādās bija jāatrāsina latviešu tautai.

Savos darbos Jūs esat devīs plānu savas tautas sabiedrīkās dzīves aina. Līdzīmaiša nāds pret fašistiskajiem ierīcējumiem un vīnu rokaspasūšību no latviešu burzuažības vīdu caurstrāvīvo visus Jūsu darbus Lielā Tēvijas kara ga-

dos. Tais pašos kara gados Jūs radījāt vienu no saviem ievērojamsākajiem darbiem — romanu «Zālā zeme».

No visas sīrds novēlam Jums, dārgo Andrej Upīt, līgu veselību, daudzus gadius un jaunus sasniegumus rādosā darbā!

Fadejevs, Leonovs, Inbere, Simonovs, Surkovs, Zelinovs, Tichenovs, Skosirevs, Rezniks, Gorbatova, Jermilovs, Subockis

RAKSTNIEKU SAVIENĪBAS AGITPUNKTA

Tautas rakstnieku Andreju Upīti teletografiski apsveikūs daudzas mūsu brālīgo padomju, republiku, rakstnieku organizācijas: Padomju Ukrainas, Baltkrievijas, Azerbaidžānas, Moldavijas, Kazahstānas, Tadžikstānas, Turkmenijas, Uzbekijas, Abchazijas, Igaunijas un Lietuvas rakstnieku saimes un daudzi atsevišķi rakstnieki.

Tāpat Andrejs Upīts saņēmis lielāku vairumā gan teletografiski, gan rakstnieku apsveikūmu no daudzām Padomju Latvijas kulturas un sabiedrīskajām iestādēm, organizācijām, skolām, bibliotēkām un atsevišķiem darbiniekiem.

Starp citu teletografiski un rakstnieki Andreju Upīti sveicīna: Valsts Literatūras muzejs, Latviešu tautas dzīvnieku organizācijas: Padomju Ukrainas, Baltkrievijas, Azerbaidžānas, Moldavijas, Kazahstānas, Tadžikstānas, Turkmenijas, Uzbekijas, Abchazijas, Igaunijas, Lietuvas rakstnieku saimes un daudzi atsevišķi rakstnieki.

— Astarova, Meļnikova un Aleksandrova rādosā darbā atskalte, pēc kurās sekoja Afinogenova lugas «Mašenka» fragmenti uzvedums.

Pēc referātām vēlētājiem nolaissa dzīvnieku Valdis Lukšs. Pēc vīna referāta sekotā jauno rakstnieku Andra Vējana, Alfreda Dambura, Ludvīga Bērziņa, Valda Rūjas, Toms Silaraja, Tālivalza Kalnina, Emīlijas Klušas, Alfreda Krūķa uzstāšanās.

Agitpunktā notika tautas dzīvnieku Jāna Sudrabkalna satikšanās ar vēlētājiem.

Līeļu sāsācību vēlētājos guva no-

peinīem bagāto skatuves mākslinieku

Bērziņa, Dambura, tautas mākslinieku Toadora Zaļkalna, no Doras Stūckas, neopeinīem bagātā skatuves mākslinieku A. Amtmanā-Briedīša un citiem joti daudzām kulturas, mākslas un sabiedrīkiem darbiniekiem.

— Astarova, Meļnikova un Aleksandrova rādosā darbā atskalte, pēc kurās sekoja Afinogenova lugas «Mašenka» fragmenti uzvedums.

Pēc referātām vēlētājiem nolaissa dzīvnieku E. Brambergs, E. Mača, kā arī A. Abeles un A. Žilinskās priekšnesumus.

Bērziņa uzstāšanās teātrā divus koncertus.

Agitpunktā demonstrētas mākslas filmas «Jūtu audzināšana», «Lepins astonpadsmitā gadā», «Baltkrievija».

Tautas rakstnieku Andreja Upīša 70. dzimšanas diepnā sarīkojumā
Atēlē: LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnēs b. Ostrovā apsveic rakstnieku LPSR Ministru Padomes un LK(b)P CK vārdā

DAŽAS STUNDAS UZ KUGA „DORONINS“ KLĀJA

(No ceļa piezīmēm bloknotā)

JĀNIS GROTS

Kad nupat, šais dienās, saņemu no saviem Maskavas draugiem kādu neielu fotouzņēmu, kurā redzams kugis „Dorons“ ar pasažieriem Volgas-Maskavas kanaļa krastā, tūlīt atkal atmiņā jo spilgti atāusa daudzas jau redzētas, bet allaž tuvas un dārgas sejas, padomju cilvēku sejas, kuras vēroju no redzēju savā pirmajā un nekad vairs neaizmirstamajā braucienā pa šo lielisko kanalu.

Gara acu priekšā atkal savā ūdeņu mirdzumā un varenumā gleznainajos krastos pacēlās ari pats kanaliss, kas ar tā grandiozajām kugu piestātu celtņem ir viens no daudzajiem, no viskaistakajiem padomju cilvēku darba valnagojumiem.

Sava braucienā laikā pa kanali man bija izdevību pabūt dažas stundas kuga „Dorons“ pasažieri vidū un paskaitīties, dzīvot līdz un izjust to, kā padomju cilvēki prot priečāties par sava darba rezultātu atpūtas brīžos. Skaists bija šīs braucienas siltās, saulainās septembra dienas pēcpusdienā, kad visi kuga jaudis vēl dzīvoja mūsu Dzimtenes galvaspilsētā Maskavas tīkko aizvadītās 800 gadu jubilejas noskānā, kad šo jaunu acis, sejas un valodās vēl atmirdzēja Maskavas svētku uguju atblāzma un lepnums par Maskavas slavu un varenību.

Kuga kajitēs un uz klāja vaidīja liela pacīlītā. Uz visu pasažieru lūpām vēl rotājās Maskavas vārds, kas tik cieši saistīts ar Kremlī, ar Kremlī zvaigzni, ar lielo Stalīnu, ar visas padomju tautas un cilvēces likteņiem. Sevišķi jauka rosbībā todien dzīve pulsēja uz „Doroniņa“ kugā, kur pasažieri, tīklā pieaugušie, kā pusaudži un bērni, atkal izbaudīja istus svētku priekus. Sādu, tās kugā, kuga dzīvē savā mūžā redzēju pirmoreiz, un mazais fotouzņēmums tagad no jauna mani izraisa lielas domas un laimīgas jūtas par padomju cilvēka darbu, dzīves un dvēseles skaišumu, kas visā cēlumā parādījās arī uz „Doroniņa“ klāja tanī septembra dienā, kura it kā jaunu pavasara diena dzīli sāvījoja manu sirdi.

Kuga pasažieri visi kā viena ēmē, visi kā viena liela ģimene, izraisa sašunas par tīkko notikušajām Maskavas jubilejas svītlībām un dallījās savas ie spaīdos par tām. Tur nu visiem bija loti daudz ko teikt un stāstīt. Iespaidī pārlīnībā un krāsainībā jūtīgi atbalsojās padomju cilvēku mīlestība uz Maskavu, uz Dzimteni un Stalīnu. Man sevišķi patika tas, cik aktīvi šīs pār runās par Maskavas aizvadītajiem svētkiem piedalījās pat bērni un kā viji priečājās par visu tanis dienās redzēto un izjusto. Ar kādu sajūsu viji atcerējās Maskavas jubilejas dienās ielās un laukumos redzētās ainas un to mirgojošo gaismas jūru, kurā tad slīga

A. Fadejeva romans „Jaunā gvarde“ inscenēts teatra uzvedumiem un ekrānam. To rāda jau daudzi padomju teatri. Maskavā „Jauno gvardi“ izrāda Vachtangova vārda nosauktajā teatrī. Dramas teatrī un Kinoaktiera teatrī. Teatru kāpinātā interese par šo A. Fadejeva darbu saprotama un attaisnota.

Romanā vērtība — tā galveno varu, slaveno Krasnodonas komjauņešu lielā pievilcību. Pateicoties Fadejeva grāmatai miljoni latītāju padomju zemē un vīnus robežas dabūja zināt par Olega Koševojā un vīna biedru varonadarbu, — dabūja zināt un iemīlēja tos. Krasnodonas varonīgo komjauņešu tēli, kurus rakstnieks radījis ar siltu sirsnību, aizrauj ar savu patiesīgumu, dzīlājām patriotiskajām jūtām. Romanā kļūvis plaši pazīstams. Par varonīgās padomju jaunatnes talantigu attēlošanu Tēvījās karā romana autoram pelnīti piešķira Stalīna premiju.

Bet tas nenozīmē, protams, ka Fadejeva romana nav nekādu trūkumu, ka romana vājās puses nav kritizējamas.

„Jaunā gvardes“ inscenējumu auto ri nosacīja par savu uzdevumu pēc iespējās pilnīgāk, pēc iespējās precīzāk pārceļ uz skatuvi un uz ekrānu visu romāna saturu. Vīni centās bur tiski sekot autoram, reizēm alzīmīdam, ka skatuvi un ekrānam ir savi likumi, — citādi nekā literatūras likumi. Teatris ir savā auditorija, ekrānam — sava. Skatuvi un ekrāns spieci divu vai trīs stundu ilgajā darbībā ietilpināt to, kas romāna bez kādas steigas noris vairākos lappu simtos. Uz skatuves un uz ekrāna mākslinieciskie tēli neviļus ir vairāk koncentrēti.

Daži romana mākslinieciskie tēli aktiera izpildījumā, inscenētājā māksla gūst papildu spēku. Tas palielina literārā darba vērtību. Izcilā aktiera izpildījuma Oless Koševijs var radīt skaitījā spēcīgāku iespaidu nekā tas, kādu iegūst parastais Fadejeva grāmatas latītājs.

Tācū, no otras puses, arī romana trūkumi uz skatuves un uz ekrāna var kļūt iecīlāki. Ari tie pastiprinās. Tieši tādēļ, ka romana mākslinieciskie tēli uz skatuves ir vairāk koncentrēti, tie sevišķi skaidri rāda originala —

un zaigoja visā Maskava, visi nami, logi un Kremla torni! Un kad mazie atcerējās, cik augstu gaisā tie redzējuši Lepīnu un Stalīna tēlus, tad viņu prieks bija neaprakstāms. It īstācības cītā arī, viņi izsaucais: — Tas ir mans Lepīns! Tas ir mans Stalīns! Tas ir mūsu Lepīns! Tas ir mūsu Stalīns!

Tā šie bērni uz kugā — uz savām mazajām lūpām izraisa tanī dienā arī visu pieaugušo pasažieru cēlākās sirds domas. Mazie dzīvoja līdz līcīlām Maskavas jubilejas dienām, dzīvoja līdz visam līcīlām laikmetam. Un tā ir drošākā kīla, jaunais, topošais, augošais spēks mūsu nākotnei. Nākamības vēsimas te plāši un jūtami iešalcās arī šī kugā braucienā, kas tārīgi gan šķīta līdz kā tik vienkāršs un parasts, bet savā norisē bija dzīls, saturīgs, nozīmīgs. Par daudz ko citu labu un dailību savā bērnbīnā un jo sevišķi par tīkko aizritējušiem Maskavas svētkiem bērni runāja kā par skaistām, vēl līdz šīm nekād, nekād nedzīrdētām un nelasištam pasakām, un nu viņi tās bija redzējuši īstībā, naši savām acīm un šo īstību viņi bija izjutuši kā visas savas līcīlās. Dzimtenes, kā savas mīlestības glāstā. Lielo un mazo sarunās Maskavas pukstēja kā viņu pašu sirds, ātri, strauji un priešīgi.

Uz kugā klāja notika arī mākslinieciski prieķnesumi. Tie visi bija vērtīgi, saistoši. Skanēja muzika un dziesmas, gan, tā sakot, no pietītās, gan jautras. Bija arī deklamacijas. Jāpiezīmē, ka kugā apkalpē ir speciāls darbinieks, kas organizē un vada kugā kulturas un māksliniecisko dzīvi. Viņš ir visai daudzpusīgi izglītots darbinieks, ar krietni zināšanām muzikā un literatūrā. Viņš ir visai aktīvitatā māksliniecisko prieķnesumu izpildīšanā iesaista arī kugā pasažierus. Pavisām jauki uz kugā skan dziesmas ar piederījumiem, kurus korveidīgi atbalsta pasažieru labākās balsis. Jūsmīgi savas sīkās, dzīrīs balstīja veik līdz arī bērni. Ja pagādā viens otrs detonējums, — tas nekas, visiem ir prieks par kopīgo nodzīdētu dziesmu. Glūži aizgrābījoši ir, kad viens otrs zēns vaj meitenē itin braši nolaspa pa dzējolitīm. Pārrunām, mākslinieciskajiem prieķnesumiem seko arī dejas. Tās ir visai nīpras, vienkāršas, bet gaumīgas, glītas. Deju virpuli griežas lielie ar līcīlām, mazie ar mazajiem. Mazajiem pagādās arī par neveiklākām kustībām, dažas uz mīrkli pat spūlēt un izstājas no «ierindas», bet sāvās tālu dzījās vīns mīl un mācās jāu. Vai tāpēc kāds bīnumis, ka krievu dejas un baleta māksla tāpat kā pārējās padomju mākslas stāvās pasauces mākslu virsotnē?

Mans brauciens ar mīrdošo kugā pa spožajiem ūdeņiem toreiz nebija ne sevišķi ilgais, ne garais, bet, redzot to un visu kugā dzīvi, ne tilkai izpratu, bet arī dzīli izjutu, kā šādi kugī kā „Doroniņa“ peld tīkko padomju ūdeņos un zem padomju flagām. Citu kontinentu ūdeņi šādus kugus un braucienus nepazīst. Tur nav ne brīva ūdens, ne gaisa, ne sausumes, jo tur nav brīvi pasi cilvēki, nav brīva pati tauta. Tur brīvība vēl jāzīcīja.

To visu man atkal no jauna atgādīja mazais fotouzņēmums, likdam arī vīnus vēl vairāk iemīlēt mūsu padomju cilvēku dzīves, mūsu padomju zemes un ūdeņu skaišumu un spēku.

Lūk, viens piemērs.

Teatrica inscenējumi, tāpat kā romāns, sākās ar mūsu armijas atkāpšanās un iedzīvotāju evakuēšanās skatu. Fadejevs pilnīgi precīzi norāda darbības datums: 1942. gada jūlijā.

Romanā un uz skatuves atkāpšanās un evakuēšanās skati attēloti pārmēri gi sabiezīnātās krāsās. Fadejeva romānā lāsām: «Viss tas kliedza, raudāja, iemājās, tarkšķēja un skanēja. Tēpat, spraučoties caur cilvēku un vezumūmu, vīkā smagās automašīnas ar kara un civilām mantām, rūca motori, svinīpa nelabā balsi. Laudis mēģināja uzrāpties uz automašīnām — vīnus grūda nost. Viss tas kopā arī radīja to savādo, kopā saplūdušo, stiepto skanu, kas meitenē no tālienes izklausījās kā vaidīja.

Tā tēlo romāna autors evakuacijas epizodus. Inscenējumu autori padevīgi rāda līdzīgi epizodus, pastiprinādami efektu teatraliem līcīlākiem. Bet vai šīs skati ir tipiski? Vai patiesi šāds skats raksturīgs rūpīcu ierīci un iedzīvotāju evakuācijai 1942. gada un pat pirmsajām 1941. gada mēnesī? Fakti atbilst uz to neapstrādāmi: nē, šāds skats ir nejaušs, pavīrs un nav raksturīgs.

Tā atzīmē arī pats Fadejevs. Viņš raksta 4. nodajā sākumā: «Tas, kas atkāpšanās plūdos, kā smilšu graudiņam ierautam atsevišķam cilvēkam pārvīrā skatījumā, kurš drīzāk atspoguļoja vīna dzīves norises, nekā vīna apkārtējo notiekošo, šķīta nejauši un beigās dzīvības izpādu.

Šī organizētās evakuācijas attēlojumi, un tās ievērota mākslinieciskā patiesība, vēsturiskā precīzitate. V. A. Fadejeva stāstā «Ganāmpulki uz celiem» parādīta padomju saimniecības — lopkopības fermas evakuācija. Kalpotāji un strādnieki zem ienaidnieka apšāudes dzīvību sugaslopū uz austriņu rajonu. Protams, darbības nevīrs pilnīgi gludi. Sādās, gaitās vīnīšas atgādās. Bet pilnīgā sākumā ar faktiem šīs operācijas vadītājs sakā: «...Vai tad jūs nerēdat paši, kā tauta sagatavojusies cīnai? Kādā cītā zemē iespējama tāda organizācija un tā kolosalos būtu nepamatots. Svarīgs nav lappušu skaits, kas veltīts austri

ņu. Tācū, no otras puses, arī romāna trūkumi uz skatuves un uz ekrāna var kļūt iecīlāki. Ari tie pastiprinās. Tieši tādēļ, ka romāna mākslinieciskie tēli uz skatuves ir vairāk koncentrēti, tie sevišķi skaidri rāda originala —

Kad «Doroniņa» noslīdēja garām greznām piestātnēm, izbrauca cauri vairākiem stātīem tīltiem un nonāca savā nozīmītājā gala punktā, kāpēc pāsažieri izķāpa krastā, lai dažas stundas pavadītu brīvā daba. Krasts bija ļoti glezna, piemīlgs, apaudzis smuķīdiem kokiem, kuru galotnes spoguļojās kanaļa ūdeņos. Koku laipnās vēdas mūs sagādīja kā mīlūs viesus. Mēs arī pilnīgi kāpēc pārsteidzīs?

Pēdējās jaunrades anspriedēs komponisti iztirzāja savu Oktobra revolūcijas 30. gadadienai veltīto darbu. Referēja b. Smilga. Par godu līcīlām svētkiem uzrakstītas divas uvertiras: V. Polakova Svētku uvertīra, ko atskanoja dekadas koncertā, un M. Jansona uvertīra, kas techniski iemeslu dēļ padomju veltītu ievērojamā sniegumi: V. Polakova 3. simfonija, A. Liepīna balets «Laima», A. Skultes balets «Lelde», kamērāzīri: J. Ivanova stīgu kvartets Nr. 2 un V. Utīna Sonata. Nilsa Grīnfelda svētku sniegums: kantate «Varuno piemīnā», tai pievienojušās divi māzikā apmēra Oktobra svētku kantates: M. Zarina «Draudzības dziesma» (Valta Grēviņa t.), kas savu pirmatskapojumu

piedzīvoja svētku priekšvakarā svinīgajā sanāksmē Valsīs Operas teatris, un P. Smilgas kantate (P. Vilpi t.).

Solijs — dot kordzīzes — pilnīgi bagātīgi. Trūcīga bijusi solodzīmu deva, bet šo robū komponisti jau sekmīgi cenšas aizpildīt.

Autora ilgstošās slimības dēļ līdz Oktobra svētkiem nepaveikta palkusi ari Nilsa Grīnfelda opera «Daina».

Komponistu kolektīvs, pilnībā apzinādamiem uzdevumiem ārkārtējo svarīgumu un nozīmību, dara visu, lai šo savu Helo pienākumu pret tautu, partiju un valdību jo drīzāk izpildītu. Viens no galvenajiem kavēkļiem un neveiksmju cēloniem ir piemērotu sižetu — libretu trūkums.

M. Z.

SIŽETU KONKURSS OPERAS LIBRETIEM

Latvijas PSR Ministru Padomes Mākslas lietu pārvalde un Latvijas Padomju rakstnieku savienība izsludina konkursu sižetu sacerēšanai padomju operas libretiem.

1.

Konkursa mērķis — radīt sižetus, kas noderētu kā pamats padomju operas libretu sacerēšanai.

2.

Sižetiem jābūt noderīgiem idejiski un mākslinieciski pilnvērtīgu padomju operas libretu radišanai, kas attēlotu padomju cilvēka varonību jaunās dzīves celšanas darbā — ipaši pēckara periodā.

3.

Galvenās sižetu tematas: padomju patriotisms, padomju tautu draudzība un krievu tautas vadošā nozīme padomju tautu saimē, cilvēku idejiskā pāraugšana, Latvijas darba laužu revolucionārās cīnās par Padomju Latviju, mūsu darba laužu varonību Tēvījas karā, pēckara dzīves atjaunošana un socialistiskās cīlīcībā, padomju cilvēks garā nav sabrucis, tas ir neuzvārams...» («Novij mir», 10. nr. 1947. gads).

Fadejevs pats noteicis, kā jāizturas pret vīnu attēloto masu panikas skatu. Šī skats zīmēts tā, kā tas atveras «atsevišķa cilvēka pavīršam skatījumam», mīšu graudinām notikumu virpūli, novērotājam, kurš nav spējīgs uztvert notikumu vispārējo vēsturisko nozīmi. Un tieši tādā stāvoklī sevi nostādījuši teatrica inscenējumu autori.

Tas ir viens, bet ne galvenais pierīm tam, ka romāna trūkumus izcel, un tās vērtību teatrica inscenējumi.

Rakstnieks par savu uzdevumu uzskata, parādīt komjauniešu varonību, Krasnodonas jauno gvardi. Viņš uzmanīgi, aizraudīties, arī mākslinieka kārtību pētījā materialus, cēlātās iedzīvināties jaunatnes pagrīdes organizācijas būtbī, jauniešu dzīves, sarunājās ar nedaudzīem «Jaunā gvarde» organizācijas dalībniekiem, kas bija palikuši dzīvībā. Viņam izdevās parādīt Krasnodonas varonību seju. Bet romāna trūkst galvenā, kas

Latviešu padomju operas problemas

Mūsu muzikas dzīvē līdz šim vēl neatrisināts jautājums ir latviešu padomju operas radīšana. 1941. gadā, gatavojeties latviešu mākslas dekadai, rakstnieku brigāde uzrakstīja libretu par latviešu strādnieku cīņām ar vācu okupantiem un nodevīgo nacionālo burķuaziju no 1918. līdz 1919. gadam. Šīs bija veltīts kāda latviešu pulka sacelšanās vēstrei un solīja daudz īpatnēja un interesanta. Karš aizturēja pašu dekadu un šīs operas nobeigšanu.

Kara gados Maskavā uz Stanislavskas un Nemirowski vārdā nosauktā teatra skatuves pirmoreiz atskanēja Grīnfelde vienīcīgā opera «Rūta» (J. Vanaga un Fr. Rokpelna librets, veltīts latviešu tautas un tās labākā pārstāvī — partizanu cīnām pret vācu iebrucējiem).

Liels bija autori noplīns, sarakstot šo operu tieši visgrūtākajos kara gados un apstāklos, liels notikums bija arī Ivanovā latviešu mākslinieciskā ansambla organizētās uzvedumā. Šīm uzvedumā bija liela politiska nozīme. Šīs operas vienīcīgās ir pirmā latviešu padomju opera, kas tēlo latviešu padomju cilvēkus, varonīgos latviešu partizāni sūrās cīnas gados. Dzīļi patriots satus, pilns nauda pret tautas apspiedējiem, lezīmēja šo operu kā aktuālu un loti vajadzīgu darbu, ko ar pilnām tiesībām pēc Rīgas atbrīvošanas iebrucējiem tūdā iestudēja un uveda Rīgas Operas teātri. Šī opera piederi tiem žanra darbiem, kurus mēs saucam par plakatiem. Tas nemazina nozīmi. Šīs žanrs — operatīvs, politiski sazināts, dzīvi atsaucas notikumiem, koncentrē skatītāji uzmanību galvenajam. Kara laikā rontes celos bieži vien varēja redzēt dzili iespaidīgus plakatus, kas vienā acu uzmetītā radīja dzīlu reakciju: naudu pret ienaidnieku un kaujas drosmi.

Tāda ir arī Grīnfelde operas «Rūta» nozīme. Bet šīs plakatiem nelauj plāši izlietot visus bagātības dramaturģijas un arī muzikas līdzekļus, nelauj līdz galam izstrādāt skatuviskos tēlus, to vieta stājās apzīmējumi, silueti, tāpēc arī muzika tuvojas drīzāk teātra muzikai. Tādēļ operai ir pārejoša nozīme.

Nelaikis Jāzeps Medīns kopā ar dzīejnieku P. Vilipu strādāja pie operas «Rita ausmā», kas klavierizvilkumā jau bija izstrādāta līdz 3. cīlienam.

Operas tema: vienkāršs padomju cilvēks — patriots, pildīdams savu pienākumu pret tautu, izaug par varoni, kas spēj upurēt pats sevi, lai palīdzētu tau-tai gūt uzvaru.

Tā ir vienīgā opera ar padomju tematiku, kas jau būtu nobeigta, ja nāve nebūtu izrāvusi komponistu no mūsu vides. Cērēsim, ka operu pēc 3. cīliena uzmetumiem pabeigs viņa brālis — Jē-

kabs Medīns. Reala ir Nilsa Grīnfelde opera ar vēsturisku sižetu un Fr. Rokpelna tekstu «Daina». Libreta pamatā ir latvju tautas sacelšanās pret vācu apspiedējiem, krustnešiem. Opera jau nobeigta klavieri izvilkumā. Komponists strādā pie operas nobeigšanas. Komponistu savienībā iztīrījās vēl divas operas: Laumas Reinholdes «Krauklītis» un Mārtina Jansona «Pūt, vējini». Libretus abām operām darinājuši paši komponisti pēc Raina teksta. Abas operas Komponistu savienības sanāksmēs neguvu atzinību, galvenā kārtā neizdevušos libretu dēļ.

Tāds pašreiz ir stāvoklis operas žanrā, kurā mēs esam joti atpalikuši.

Jā vēl piezīmējam, ka operas žanrā latviešu muzika savas pastāvēšanas laikā var saskaitīt līdz 26 operām, no kuriem skatuvi redzējušas tikai 14, ka paliekošu nozīmi guvusi tikai viena opera «Bajuta», tad skaidrs, ka operas žanrā mēs esam cietuši lielas neveiksmes. Kur tās meklējamas? Tas izskaidrojams ar to, ka libreti nav pilnīgti, zaudējuši daudz vērtību idejiskā un arī drāmatiskā viedokļa ziņā.

It īpaši tas attiecas uz Raina darbiem, kur libretisti saisinājumos izskauž Rīgas idejiskā bagātības, atstājot tikai dramaturģisko skeletu, kas ne vienmēr piemērots operas prasībām.

Mūsu dzīejnieki gandrīz nemaz nav strādājuši šī nozarē. Izprast specifiskas operas prasības nebūtu grūti, operas režisoriem un piedziņošiem operas solistiem pastudējot kopā populārākos operu libretus.

Operas libreta prasa loti asi nostādītās dramatiskas kolīzijas un darbību. Dramatiskiem tēliem jābūt loti reljefiem un noteiktībām, librets prasa lielu paciālību, tādēļ operām jāizvēlas lielās, cīlās temas, par kurām gribas dziedāt, bet ne vārdiem runāt. Libreta materiāla jābūt zināmā romantiķi, pat tad, ja runa ir par šīs dienās aktuālo temu. Socialistiskais realisms nepavisam neizslēdz mākslas darbos romāntiskus elementus, ja tie apgaismo šodienu nākotnes gaismā, ja tie nav pesimistisks melancholijas romantiķa, kas ved mūs atpakaļ. Daži libretistu meģinājumi, lai darbs būtu aktuāls, liek varonim dziedāt veselus monologus — reperatūrā par pašreizējo momentu, par sejās, sagādes kampanām, vietā un nevietā pasvitro politiskus uzdevumus, tādējādi dzīvi padomju cilvēku vietā radot viņu schemas un karikatūras, pozitīvus «varonus», kuri tikai moralizē. Ar tādiem līdzekļiem nevar radīt libretus par padomju cilvēku. Dzīļi jāizjūt padomju cilvēks, jāpazīst un jāiemīti viņa varonīgais tēls, lai sniegtu tādus iestās mākslas darbus kā So-

ciātāji acu priekšā uz ekrana atdzīvojas šausminas zvērīskuma ainas, ko pastrādā ņī dzīvēsmitā gadsimtē cilvēkēdāji. Gribēdam iedzībūt nodevīgu atziņas no sagūstītā itāļu nacionālām atbrīvošanas kustības vadītā darbinieka, inženiera komunista Manfredi, vācu fašisti to neicilvēcīgi spīdzina. Viņu vispirms piekauj līdz nesamaņai, tad, asinīs noplūdušu, dedzīna uz lēnas ugus, plēš nagus.

Un vienu no galvenajām tezēm, ko izvirzīja konference par padomju operas jaunradi, pauða A. Saverdījana referats:

«Griezoties pie komponistiem ar uz-

saukumu atdzemēdināt ariju un monoloju, mēs viniem dodam ne technoloģiju, bet stilistiku uzdevumu. Ja nav pamata, lai operā būtu arija — tājā nav varona, ja nav pamata ievest ansambli — tas nozīmē, ka nav kolīziju, nav sa-

dursmes» (sk. Padomju Muzika, Nr. 1. 1947. g.).

Sajā patiesībā nav nekā sevišķi jauna, jo krievu klasiskās operas pamatā ir tieši šie principi. Padomju operas skola visumā turpina krievu klasiskās operas tradīcijas. Klasiskā krievu ope-

ras skola, sākot jau ar Glinku, gājusi pilnīgi savdabīgās ceļus.

Tā neseko franču līriskajai, vācu senromantiskajai veristiskajai melodramai operu žanram, bet cērt jaunu celu nacionālajam, realistiskajam operas žanram. Ja itāļu operā varonis vajadzīgs, lai parādītu vienīgi spīdošu vokālā tehniku, ja Vagnera operā simbolizē-

turas uzdevums — parādīt svarīgāko, tipisko, galveno, pilnīgā saskānu ar Istenību.

Fadejeva romanā ir atsevišķi bolševiki pagrīdnieki, — nav bolševistiskas pagrīdes «saimniecības», nav organizācijas. Tās nav tādēļ, ka tādiem pagrīdniekiem, kādi parādīti Fadejevu darbā, tādās «saimniecības» arī nevarēja būt. Ne bolševiks Valko, ne bolševiks Sulga nespēja radīt stipru pagrīdi organizāciju, — nav nejaūšība, ka viņi iekrīta, tīkliņā meglīnāja to radīt. Fadejeva romanā viņi izrādījās par ne-piedziņojušiem, neprāšām, pat ne sevišķi gudriem organizātoriem. Gorbatovam bolševiks Stepins — «saimnieks» savā rajonā; viņš izcelas kā cilvēku pazīnējs, viņš prot atminēt laudis. Bet Fadejeva pieaugušie bolševiki nav saimnieki savā rajonā, tie ir nejaūšī laudis, viens. Nevienu viņi nepazīst un neko un nevienu tā īsti nespēj izprast.

Sulga ārkārtīgi mulķīgi iekrīt lama-tās, apmedzēties uz dzīvi pie nodevēja, par kuru viens cīmats, pat bērnīzina, ka tas ir tumšs cilvēks, kas ne-pelna uzticību. Un lūk, kā iekrīta Valko:

«Valko krita par upuri savai ītra-jai dabai, kas no cilvēku mērķa pāsle-pēm īrējās apvāldības un vārdū sko-puma.

Dabūjis zināt par pilsētā notiekošajiem arestiem, viņš tā uztraucās par Kondratoviču un Lutikovu, ka, paklausot pirmajam iekšējam mudinājumam, pats steidzās bridināt Lutikovu: viņš patiām iekārtēja izrādīt Lutikova glabājās domāja, ka pie Lutikova glabājās burti, kurus pēc vāciešu aizsēšanas parādīja izracis Volodja Osmuchins. Toļa Orlovs un Zora Arutjunans. Un pārāk Lutikova mājas Valko notvēra policijas postenis, kas viņu pazīna.

Ko un kā varēja vadi pagrīde sādi darbinieki! Kā un ko varēja viņi iemācīt komjauniešiem! Vai tad varētu darboties pagrīde bolševistiskā organizācija, ja to vadiju tādi neveikli, nezacinā, ja to vadiju tādi neveikli? Varbūt prāšas un tuvredzīgi vadītāji? Varbūt romāna apraksītās gadījumus arī nav izdomājis, bet tas nemaz nav tipisks, nav raksturigs. Rakstnieks izdarījis vārdi — māksliniecisku un vēsturisku, attēlodams tieši tādu gadījumu, arī māksliniecisku un vēsturisku spēku viņi pretojas bēdēm, cīlīvīgi viņi mirst. Bet vai tad tas varētu aizmirst to, ka patiesībā darbā viņi izrādījās silkti organizatori un galu galā, ne sevišķi krietni bolševiki?

Rakstnieks rāda, cīk drosmīgi izturās bolševiki Valko un Sulga norāpējās, cīk izmīslī, ar milzīgu fizisku spēku viņi pretojas bēdēm, cīlīvīgi viņi mirst. Bet vai tad tas varētu aizmirst to, ka patiesībā darbā viņi izrādījās silkti organizatori un galu galā, ne sevišķi krietni bolševiki? Viņi ir uzīmīgi partijai, viņi runā par to savas dzīves pēdējos brižos, bet vārdi skan retoriski, ja tiem līdz ne-

P. SMILGA

lochova, Gorbatova, Simonova, Korneičuka un citu darbi. Viņu varoni — dzīvi cilvēki, viņu darbos mēs saskatām viņu patriotismu, cīlās padomju cilvēku ipašības, ir cilvēki ar miesu un asinim. No tādiem paraugiem mums jāmēcās, pamatā liekot sižetus ar strauju darbību, dramatisku konfliktu, kas pauž padomju cilvēka lielās idejas un cīlēs mērķus.

Bet visas vāinas nav jāmēcēt libretos. Komponistam taču operas radīšanā pieder noteicošais vārds. Pēc to operu radīšanas prakses, kurās vārds līdz šim redzamas uz operu skatuviem, mēs atklājam, ka sižets biči vien izvēlējusies paši komponisti (Bize, Leonavallo, Arīgo Boito, Vagners u. t. t.), viņi paši apstrādājuši libretus. Bez pašu komponistu iniciatīvas, tikai gaidot, kamēr atnēsīs gatavus libretus, mums jaunas operas neradīsies. Bez tam mazākā panākumi operas žanrā mums arī tādēļ, ka vainojama pati muzika. Lielākā daļa operu veidotās uz rečitativiem, koriem, orkestri, nav lielu dziedājumu, ariju, duetu, ansambļu. Daudzās operās ignotiņi nacionālais kolorīts. Akli sekojot Vagnera muzikālās dramas principiem vai franču līriskajai operai, mūsu komponisti aizmirsū Caikovska, Borodīna, Musorgska, Rimska-Korsakova darbus. 1946. g. decembra mēnesi Maskavā notika Vissavienības konference jautājumā par padomju operas radīšanu. Šīs izskaitījās operas, kurās skatuviski etdžinātās bagātības nacionālā vēsturiskās kolorīts (kāzas, bēres, Jānu nakts u. t. t.), un dziedājumi — arijas, dueti, kori, kas balstās uz tautas sižetūmā intonācijām un ritmu. Tālāk mēs redzam, ka krievu klasiskās operas uzbrūvei raksturīgi, ka dramatiskās situācijas, visa skatuviski darbība izkārtota tā, lai visplītāk raksturotu darbojošos personu iekšējos psicholoģiskos pārdzīvojumus,

tas zināmās abstraktas idejas, tad krievu klasiskajās operas darbojas dzīvs cilvēks realos vēsturiskos apstāklos. Tādēļ krievu opera tautas sižetām un tās intonācijām un ritmām savos darbos veitījusi tādu lielu nozīmi. Rimska-Korsakova savās operās izlieto episkās tautas sižetūmā deklamēšanas intonācijas. Caikovskis meklē dramatisku melodisku krievu tautas sižetām. Šīs elementus mēs atrodam jebkurā krievu komponistu — Glinka, Caikovska, Rimska-Korsakova, Musorgska, Dargomīžska operās. Tā izskaidrojami arī mūsu A. Kalniņa «Bataņuts» panākumi, kur skatuviski etdžinātās bagātības nacionālā vēsturiskās kolorīts (kāzas, bēres, Jānu nakts u. t. t.), un dziedājumi — arijas, dueti, kori, kas balstās uz tautas sižetūmā intonācijām un ritmu. Tālāk mēs redzam, ka krievu klasiskās operas uzbrūvei raksturīgi, ka dramatiskās situācijas, visa skatuviski darbība izkārtota tā, lai visplītāk raksturotu darbojošos personu iekšējos psicholoģiskos pārdzīvojumus,

kur vokalajai dalai ar lieliem, plašiem dziedājumiem, dramatiski sevišķi sprāgiem kulminācijas momentos, ir galvenā loma. Tie ir daži krievu klasiskās operas radīšanas principi, kas to izvirzīja starp labākajiem pasaules operas paraugiem. Sajos avotos numis jāmēl pieredze, radot latviešu padomju operu, lai tā būtu liela paliekoša nozīme.

Laiks negaida. Šī ūzārā mēs esam atpalikuši mūsu tuvākajiem kaimiņiem. Elīzēna Kapa opera, ko mēs redzējām mūsu Operas teātri, pelni ieguvusi Stalina premiju. Vēl tālāk mēs esam atpalikuši no citām brālgājām republikām, kuru repertuarā daudz nacionālo padomju operu. Ir visas dotibas, lai arī mēs radītu lielus mākslinieciski pilnvērtīgus darbus, bet jāizrāda vairāki iniciatīvas, jālīkviēdī organizačiskie kājumi, kas traucē jaunu operu tapšanu, tāpat rakstniekiem un komponistiem, negaidot vieniem uz otru, jāķeras pie kopēja darba, lai gada laikā mēs iegūtu vairākas jaunas operas.

Laudis, neaizmirstiet to, lai tas nekad vairs neatkārtotos!

Jau ilgāku laiku Rīgas kinoteātri rāda itāļu mākslas filmu «Roma — atklāta pilsēta». Lūk, vēl viens dzīli cilvēcīgs dokumenti — vēl viens pie daudzajiem, kas atmasko vācu fašisma zvērīgo dabu un asinskarī, vācu fašisti, šo cilvēcēs izdzīmētu asinainos noziegumus pret cilvēku.

Kā zināms, vācu fašistiem tas neizdevās. Varonīgie padomju laudis sacēlās pret nevezēram un iznīcināja to viņa paša midzeni.

Bet viss tas, ko sauc par fašismu, «tagħid neapavisam nav ietverts Vācijas robežas vien», — kā jau kara laikā joti pa-reizi saprata doktors Vallersteins, viens no Stefāna Heima «Kliniekus personālām, inženieri Manfredi vācu fašistiem palīdzēja nogalināt itāļu fašisti, Julijus Fučiku — čehu fašisti, Gabrieļu Peri — franču fašisti, grieķu brīvības cīnītājus slepkavoja grieķu fašisti.

Tie ir tie paši fašisti, kas šodien vēl netraucēti turpināt sistematisku spanu tautas iznīcināšanu, kas šodien vēl lej grieķu tautas asinis un spīdzina patrotus; tie ir tie paši fašisti, kas grib iznīcināt pēdējās itāļu tautas demokratisķās brīvības, kas šauj uz franču strādniekiem un met bumbas liela franču brīvības cīnītāja Morisa Toreza mājā, kas atkal ātri nospiest verdzībā brīvību milošo Indonezijas tautu, kas izgudro visādus amerikāņu «lojalitātes» pārbaudišanas projektus, nozākā tautu suverenitātes principus, sludina antikomunismu un kurina jaunu pasaules karu.

